

акція #Живі Письменники помічник вчителя

Акція #ЖивіПисьменники Помічник вчителя

Сашко Дерманський

Про Сашка Дерманського:

[На сайті БараБуки](#)

[У Вікіпедії](#)

Тексти Олександра Дерманського з «[Хрестоматії](#) сучасної української дитячої літератури» (1, 2 класи – поезії (ст. 123-124), казка «Про двох бездомних джигів та один нічийний глек» (ст. 125-127); 3, 4 класи – «Мрія Маляки», уривок з повісті «Маляка – принцеса Драконії», ст. 97-99).

Додаткові джерела

Найвідоміші дитячі книжки Олександра Дерманського (за посиланням можна більше дізнатися про книжку з огляду чи рецензії):

Цикл про вужа Ониська:

«Коли Онисько був малесенький»
«Володар Макуци, або пригоди вужа Ониська»
«Бабуся оголошує війну»
«Корова часу»

Цикл про Маляку:

[«Маляка – принцеса Драконії»](#)
[«Маляка і навіжений дракон»](#)
[«Маляка і Гаплик»](#)
«Маляка і Велика Маня»
«Маляка і Крококовть»

Цикл про Чудове Чудовисько:

[«Чудове Чудовисько»](#)
«Чудове Чудовисько в Країні Жаховиськ»
[«Чудове Чудовисько і Погане Поганисько»](#)

«Казки дракона Омелька»
[«Царство Яблукарство»](#)
«Танець Чугайстра»
[«Крамничка тітоньки Мальви»](#)
[«День народження привида»](#)
[«Бигимоти – не медмеді»](#)
[«Арктична пасіка»](#)
[«Мері»](#)

«Гачок»

Почніть урок із «гачка» – цитати, епіграфа чи проблемного запитання, які привернуть увагу школярів. Ви можете обрати один із запропонованих «гачків» або вигадати власний.

Цитата

Як «гачок» Ви можете використати цитату з [інтерв'ю](#) Сашка Дерманського. Відповідаючи на запитання, коли він став письменником, автор сказав:

«Написав книжку – і тоді, мабуть, став письменником. А може, ще й не після першої книжки. Не знаю, після першої книжки вже вважається людина письменником?»

Запитайте у школярів, скільки на їхню думку потрібно написати книжок, аби стати письменником? Що ще потрібно, аби бути письменником? Чи достатньо книжку просто написати, чи потрібно ще її видати? І яка роль читачів у цьому процесі?

Згодом скажіть, що зараз Ви представите учням людину, яка є професійним письменником, написала й опублікувала майже 30 відомих книжок. Запитайте, чи читали Ваші школярі твори Сашка Дерманського. Які саме?

«Вірю – не вірю»

Другий варіант «гачка» – гра «Вірю – не вірю»: зачитайте школярам твердження та запитайте, які з них вони вважають правдою, а які – вигадкою?

Майбутній письменник навчався у маленькій школі, яка мала всього дві аудиторії для навчання /
(відповідь: ні, його школа була «велика і триповерхова»);

Сашко Дерманський вигадав гру, в якій школярі мали залазити головами в кучугури снігу /
(відповідь: так);

Біля школи Сашка Дерманського був город, на якому діти вирощували картоплю для їдальні /
(відповідь: ні, був яблучний садок);

Сашко Дерманський вводить у свої книжки персонажів інших письменників /
(відповідь: ні, лише своїх власних з інших серій);

5 цікавих фактів про автора

Ще один спосіб розпочати урок – заінтригувати! Перш ніж вмикати відео про письменника, зацікавте учнів яскравими біографічними фактами про нього. Наприклад:

Цей автор писав під псевдонімами **Сашко Володарський** та **Назар Діброва**;

Він працював учителем української мови та української і зарубіжної літератури;

Цей письменник написав майже три десятки книжок для дітей;

У його текстах ви знайдете багато несподіваного, наприклад, «Правила проковтування принцес»;

Найвідоміший герой цього письменника – чудовисько.

Письменник припинив читати дитячі книжки, щойно закінчив школу/
(Відповідь: ні, досі читає книжки для дітей).

Відповіді на ці запитання учні знайдуть у відео. Після перегляду відео Ви можете ще раз поставити учням ці запитання і перевірити, чи уважно школярі слухали Сашка Дерманського.

під час перегляду

На відео Сашко Дерманський зачитує фрагмент із книжки «Малюк принцеса Драконії», після чого просить поставити відео на паузу та запитати у школярів, герої якої ще книжки потрапили в цю історію?

Зупиніть відео на 6:38 та вислухайте відповіді.

Відповідь можуть знати учні, які читали твори письменника. Якщо ж серед Ваших школярів немає тих, хто знайомі з історіями про вужа Ониська, Ви можете додатковими запитаннями підвести їх до відповіді:

«Вони зелені, й ти зелена» – про кого так могли сказати? **(Відповідь: жабка Одарочка)**

«У нас тут тільки жабка з мишкою» – в яких книжках Сашка Дерманського є ці персонажі? **(Відповідь: в історіях про вужа Ониська).**

Коли завершите обговорення, продовжіть перегляд відео.

після перегляду

Після знайомства з письменником Ви можете повернутися до запитань із блоку «Вірю – не вірю» або поставити інші, наприклад:

- Як звати письменника, з яким ви сьогодні познайомилися?
- Де він народився?
- Як називається перша книжка, яку написав Сашко Дерманський?
- На думку Сашка Дерманського, яка найбільша небезпека Чугайстра?
- Яку назву мала гра, що її вигадав Сашко Дерманський для розваги на перервах у школі?

інтегровані уроки

Запорукою опанування нової інформації є її актуалізація в різних ситуаціях, тому ми наполегливо радимо не обмежувати знайомство з письменником лише переглядом відеоролика. Далі ми пропонуємо перелік різноманітних творчих завдань, які Ви можете ввести в інтегровані уроки. Поєднувати нову інформацію (посилаючись на відео, яке проглянули учні) з матеріалами тематичного плану зовсім не складно. Ви можете обрати кілька готових завдань або створити власні, які щонайкраще відповідатимуть тим знанням, які саме опановують Ваші учні – важливо лише, аби під час виконання цих завдань ще раз пролунало ім'я письменника та/або назви його творів і персонажів.

Для деяких завдань ми підготували візуальні матеріали (додаток із назвою «Опорні слайди»). Ви можете поставити слайд із відповідним завданням під час роботи.

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Про Ніч, яка боялась темряви

У книжці «Казки дракона Омелька» є казка про Ніч, як боялась темряви:

Відпочивати Ніч обожнювала. А от працювати – ні. А все через те, що тільки-но вона приходила в місто, там робилося темно. А треба сказати, що Ніч дуже боялась темряви. Добре, що в місті було багато ліхтарів, які освітлювали всі вулиці.

Сашко Дерманський, «Казки Дракона Омелька»,
іл. Вікторії Пальчун ([А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА](#), 2012)

Поясніть учням, що таке **«парадокс»** (несподіване явище, яке не відповідає звичайним уявленням). Так ніч (пора доби, пов'язана з темрявою), що боїться темряви, є парадоксом. Сашко Дерманський використав цей художній прийом, щоби створити цікавий казковий сюжет. Далі Ви з учнями можете відтворити креативний процес, аби вигадати власну історію з парадоксом.

Для початку, нехай ваші учні придумують ще кілька таких цікавих парадоксів за зразком «щось, що боїться своєї ключової ознаки». Можливо, це День, якого лякає світло, чи Море, що боїться глибини (або не любить солі)? Які оригінальні приклади вигадують ваші учні?

Далі вигаданий парадокс потрібно розвинути в історію. Ви можете розповісти школярам, як від ідеї перейти до цілісного художнього тексту. У вигаданому парадоксі закладено художній конфлікт – страх (або ширше – неприйняття). Щоб ситуація набула розвитку, ця емоція має стати нестерпною. Так, в казці Омелька по одному згасли всі ліхтарі і Ніч стала дуже швидко йти з цього міста, бо в ньому було надто темно. Це засмутило мешканців, адже щойно вони лягали спати, як одразу починався новий день. **Що відбудеться у вигаданій вашими учнями ситуації?**

В простому сюжеті достатньо кількох елементів: зав'язки, розвитку подій, кульмінації та розв'язки. У казці про Ніч зав'язка – це ключовий парадокс (Ніч боїться темряви), розвиток подій – поступове згасання ліхтарів і одночасне зростання страху Ночі, кульмінація – повне зникнення світла, втеча Ночі, невдоволення мешканців. Розв'язкою історії став вирішений конфлікт: мешканці виявили, хто загасив ліхтарі, та виправили цю ситуацію, Ніч повернулася до звичного графіку роботи. **А яка розв'язка буде в історії, вигаданій вашим класом?**

Роль вчителя в цьому процесі – модерувати і спрямовувати потік вигадування, але не критикувати. Таким чином Ви допоможете своїм учням розвинути уяву, яка є запорукою творення нового. Вправа, що на перший погляд здається розвагою, насправді є тренажером з оригінального, позашаблонного мислення.

Літературна руханка

На відео письменника запитали, як би виглядав танець чугайстра, і Сашко Дерманський вигадав елемент, який назвав «чугайстряк». Пригадайте, які саме рухи показав письменник. Далі нехай учні по черзі покажуть, як би виглядали танці інших літературних і фольклорних персонажів. Як танцюють мавки, а як – домовики? Що б станцював Чудове Чудовисько, що – вуж Онисько, а що – дракон Омелько? Як би учні назвали ці танці?

Згодом можете з'єднати найцікавіші з вигаданих дітьми елементів у власну «літературну руханку». Яку музику ви б обрали для цього танцю?

інформатика

пошук інформації

Коли ми бажаємо більше дізнатися про щось або про когось, ми шукаємо потрібну інформацію в мережі інтернет. **Завдання вчителя – показати учням, які є пошукові служби, як ними користуватися, як формулювати запити й аналізувати одержані відповіді.** Якщо Ваші учні ще не ознайомлені з алгоритмом пошуку, за допомогою наявних технічних приладів (смарт-дошка, проєктор, ноутбук) покроково покажіть, як шукати в інтернеті. Якщо ж учні вже володіють цими знаннями, це завдання можна дати для самостійного виконання на уроці або вдома.

Учні мають самостійно або з Вашою допомогою знайти відповіді на одне або кілька запитань:

- Яка книжка Сашка Дерманського у 2019 році пройшла до фіналу премії «Еспресо. Вибір читачів»? **(Відповідь: «Арктична пасіка»).**
- Яку відзнаку отримав Сашко Дерманський за книжку «Бигимоти не мед-меді»? **(Відповідь: «Дитячий поет року» від рейтингу Топ БараБуки-2015).**
- Які книжки Сашка Дерманського здобували перемогу в номінації «Дитяче свято» рейтингу «Книжка року»? **(Відповідь: у 2010 році «Чудове Чудовисько в Країні Жаховиськ», у 2016 році «Маляка і Навіжений дракон», «Маляка і Гаплик»).**

українська мова та література

робота з цитатою

варіант

1 Соня ліпила баранця. Еге ж, пластилінового баранця – синього з фіолетовими різками. Тонка робота. Той, хто хоч раз ліпив баранця, знає: щоб створити гарну фігурку, замало пластиліну й хисту – тут ще й настрій відповідний потрібен, натхнення, так би мовити.

Чудовисько справді був мастаком баранців ліпити. Вони в нього виходили дуже акуратні й симпатичні.

*Сашко Дерманський, «Чудове Чудовисько»,
іл. Максима Паленка (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА)*

Роздрукуйте зацитований текст і запропонуйте вправи, наприклад:

переписати з роздруківки одне або кілька речень;
знайти іменники, прикметники, дієслова, займенники;
пояснити значення слів: хист, мастак.

робота з цитатою

варіант

2 Учора ввечері, коли Черешня поверталася з пасовиська, саме вдарила гроза. А вже так давно не було дощу, що корова дуже зраділа й не поспішала ховатися. На radoщах танцювала й стрибала посеред лук, співаючи пісень. А гроза геть розперезалася: блискавки так і шугали в небі, наче казкові жарптичі пера, а грім рокотав так, ніби за хмарами хтось щодуху лупив товкачем у діряву виварку.

*Сашко Дерманський,
«Корова Часу, або Нові пригоди вужа Ониська»,
іл. Валентини Богданюк і Федора Сергеева (Теза)*

Роздрукуйте текст та опрацюйте незнайому лексику.
Дізнайтеся значення слів та виразів:

«вдарилa гроза» / розпочалася гроза;

«гроза геть розперезалася»

/ у цьому виразі вчителю потрібно пояснити слово «розперізуватися», яке має два значення: пряме (розв'язувати, розстібати на собі або знімати з себе пояс) та переносне (ставати нестриманим, свавільним, нахабним). На противагу першому значенню наведіть слово «підперізуватися», яке позначає зворотну дію – зав'язати на собі пояс;

«шугáти» / літаючи, швидко пересуватися в повітрі;

«рокотáти» / утворювати розкотисті монотонні звуки, рокіт;

«товкáч» / заокруглений на кінці стрижень, яким товчуть, розтирають що-небудь у ступі, ступці;

«в́иварка» / металевий посуд, в якому виварювали білизну.

«загублені літери»

Деякі літери десь загубились. Підставте загублені літери та прочитайте таємний код. Що ж він означає?

(Відповідь: Із загублених літер складається ім'я головного героя книжки – «Онисько»).

Учора ввечері, **к_ли** Черешня поверталася з пасовиська, саме вдарила гроза. А вже так **дав_о** не було дощу, що корова дуже зраділа й не поспішала **ховат_ся**. На radoщах танцювала й стрибала посеред лук, співаючи **пі_ень**. А гроза **гет_** розперезалася: блискавки так і шугали в небі, наче каз_ові жарптичі пера, а грім рокотав так, ніби за хмарами **хт_сь** щодуху лупив товкачем у діряву виварку.

МАТЕМАТИКА

Ключовий принцип інтеграції сучасної літератури в уроки математики полягає у введенні в задачі персонажів зі згаданих у відео чи у Хрестоматії книжок. Далі ми пропонуємо приклади, проте Ви можете за цим принципом створити власну задачу залежно від того матеріалу, який зараз опановує Ваш клас. Залежно від математичної компетентності Ваших учнів Ви можете адаптувати умови задачі.

Жили собі два джини – добрий та злий. Злому було сім тисяч сімсот сімдесят сім років, а доброму – лише дві тисячі двісті двадцять два.

На скільки років злий джин старший за молодшого?

(За мотивами казки «Про двох бездомних джинів та один нічий-ний глек»)

Драconi Драго і Пиптик побачили поле огірків і негайно почали їсти. Доки господарі поля не помітили драконів, Драго встиг з'їсти 17 огірків, а Пиптик – на 6 огірків більше.

Скільки усього огірків встигли згамати дракончики?

Господарям огіркового поля не сподобалася поведінка драконів, тож Драго і Пиптик змушені були висадити нові рослини на місце з'їдених. Усього вони висадили 15 кущиків.

Скільки кущиків огірків висадив Драго, якщо Пиптик посадив на 5 кущиків більше за свого друга?

(За мотивами повісті «Маляка – принцеса Драконії»)

У шкільному буфеті були такі цінники: «кекс з ізюмом – 90 коп.» і «кекс з ізюмом – 4 штуки за одного баранця».

Скільки пластилінових баранців треба зліпити чудовиську Чу, щоб купити 8 кексів?

Скільки грошей мають заплатити учні, щоб отримати таку ж кількість кексів?

(За мотивами повісті «Чудове Чудовисько»)

ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ/ ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

пластиліновий баранець

Історія Сашка Дерманського про Чудове Чудовисько починається з ліплення пластилінових баранців. Саме завдяки цьому заняттю головна героїня Соня познайомилася із Чудовиськом, яке стало їй найкращим другом. В одному [інтерв'ю](#) письменник розповів:

Злата [молодша донька письменника – прим.] ліпить цілими днями все підряд. Ніхто не вчив, сама навчилася. Чудовисько, мабуть, теж само навчилося. Йому було сумно в лісі самому, от воно й ліпило баранців. Але можна дивитися спеціальні навчальні відео – і так навчитися ліпити. Зокрема баранців.

В повісті чудовисько Чу називає себе «чемпіоном лісу з пластилінових баранців». Вони в нього були такі охайні та гарні, що він навіть купував за своїх баранців їжу в буфеті.

Запропонуйте учням самостійно зліпити баранців з пластиліну. Не обов'язково це робити за зразком – нехай кожен зліпить такого баранця, якого сам/сама уявить. Але нехай пам'ятають, що це має бути щонайкращий виріб, такий, за який буфетниця з книжки про «Чудове Чудовисько» могла б почастувати школярів кексом.

Потім хай учні представлять свої роботи класу та розкажуть, чому їхній баранчик виглядає саме так, як його/її звати, чим особливий цей баранець?

Доки учні будуть зайняті ліпленням, розкажіть їм про традиційні дитячі іграшки малих українців – глиняні фігурки тварин: коники і пташки, корівки та баранці тощо. Переважно це були свищики. Вважалося, що свист глиняних іграшок відганяє злих духів.

Ще можете розповісти про такий цікавий вид народної творчості, як ліплення сирних коників – фігурок із сиру, який при певній температурі стає м'яким та гнучким, як пластилін.